

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
образотворчого мистецтва
Пильнік Р.О.
«__» _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____
«__» _____ 2024 р.

ВИРАЗНІ МОЖЛИВОСТІ ГРАФІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ У
НАТЮРМОРТІ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ОМ-20
ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальності 014.12 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)
Поплавської Яни Юрївни
Керівник: ст. викладач
Труфкін Анатолій Дем'янович

Оцінка
Національна шкала _____
Шкала ECTS _____ Кількість балів _____
Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)
Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Поплавська Яна Юріївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала та не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів та текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення в кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ГРАФІКА В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ	7
1.1. Види графіки.....	7
1.2. Виразальні засоби зображувальної мови графіки	10
1.3. Елементи зображальної мови графіки	13
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. РОБОТА НАД ВИКОНАННЯМ ОРИГІНАЛІВ ДО ДИПЛОМУ .	16
2.1. Вибір графічних матеріалів.....	16
2.2. Вибір техніки виконання оригіналів	18
2.3. Виконання графічних аркушів у матеріалі.....	20
Висновки до розділу 2	22
ВИСНОВКИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	26
ДОДАТКИ	29
Додатки А.....	29
Додатки Б	36

ВСТУП

Актуальність дослідження. Графіка як вид мистецтва завжди була актуальна, привертаючи увагу непередбачуваністю, оригінальністю і різноманітністю рішень. Глибокі емоції та враження можна передати за допомогою зображень, які використовують різні техніки та матеріали. Одна з найпопулярніших тем в графіці – це зображення неживих предметів, акуратно поміщених в певну композицію, названу натюрмортом. Натюрморт дозволяє художникам досліджувати текстури, форми, кольори і світло, створюючи унікальні художні образи, які вражають реалістичністю і деталізацією.

Натюрморт продовжує займати чільне місце в сучасній графіці, але підхід до його створення значно розширився. Художник використовує різноманітні матеріали та техніки, від традиційних олівців до цифрових інструментів. Це дозволяє експериментувати з формами та змістом, щоб додати нові елементи та контекст до свого натюрморту. Наприклад, сучасний натюрморт може включати об'єкти технологічної епохи, такі як смартфони та комп'ютери, які відображають зміни в суспільстві та культурі.

Сьогодні графіка є універсальним видом образотворчого мистецтва. Вона знаходить своє застосування в різних сферах: оформлення друкованої продукції, зовнішньої реклами, зображення на одязі та ілюстрації до анімаційних фільмів. Завдяки своїй здатності відображати та інтерпретувати реальність, натюрморт в графіці залишається популярним жанром, що продовжує захоплювати художників та глядачів по всьому світу.

Мета дослідження: дослідити графічні можливості різноманітних видів графіки.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати поняття графіки, та її можливості,
2. Визначити технічні засоби графічних напрямків,
3. Прослідкувати поєднання графічних видів,

4. Охарактеризувати різні напрями що характеризують той чи інший вид графіки,
5. Виявити синтез основних виразових можливостей графіки.

Об'єкт дослідження: жанр натюрморту в графіці.

Предмет дослідження: графічні матеріали та їх виразні можливості у виконання натюрморту.

Методи дослідження:

- загальнонаукові та мистецтвознавчі;
- історико-динамічний метод;
- метод порівняльного стилістичного аналізу;
- метод аналогій у порівнянні мистецьких творів.

Практичне значення роботи

В даному дослідженні на основі зібраних систематизованих та проаналізованих літературних джерел зроблено аналіз графічних можливостей у творчих роботах.

Плямова графіка менш традиційна ніж лінійна. Вона двовимірна, не має глибини і не намагається її створити. Тут повною мірою реалізовані візуальні можливості площини. Натюрморт важче описати словами, що ніж інші жанри, тому що він вчить нас розуміти картину і захоплюватися її красою, силою і глибиною.

У натюрморті художник звертається до неживого світу і відокремлює його від навколишнього світу навколо. Незважаючи на різноманітність історичних і особистих форм жанру, натюрморт відрізняється особливими композиційними принципами. Об'єкти часто фіксуються крупним планом, що дозволяє глядачеві відчувати їх і зрозуміти якість їх матеріалів: вагу, гнучкість форми, текстуру поверхні тощо.

Таким чином, вивчення вираження графічних матеріалів у натюрмортах є важливим і своєчасним, оскільки воно допомагає краще зрозуміти та оцінити цей жанр, розкрити його потенціал та сприяти розвитку сучасного мистецтва.

Структура дослідження:

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, налічує 41 сторінку.

РОЗДІЛ 1. ГРАФІКА В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

1.1. Види графіки

Розвиток графіки в мистецтві відображає естетичні, технологічні та соціокультурні тенденції кожного періоду. Цей шлях становить великий інтерес для вивчення і розуміння розвитку мистецтва в цілому.

Графіка – вид образотворчого мистецтва, що поєднує малюнок і друковані художні зображення (гравюра, літографія, монотипія тощо). Розрізняють станкову графіку (малюнок, що має прикладного значення, естамп, лубок); книжкову, газетно-журнальну (ілюстрація, оформлення і конструювання друкованих видань); прикладну (промислова графіка, поштові марки, екслібриси) і плакат. Виразні засоби графіки: штрих, пляма, лінія, крапка та тло листа, що створює контрастні або нюанси співвідношення із зображенням [6, с. 11].

Нове значення «графіка» отримала в кінці XIX - початку XX століття, коли вона визначилася як самостійний вид образотворчого мистецтва, заснований на малюнку, виконаному штрихами і лініями, без фарб. Графіка, як основний метод зображення об'єднує малюнок як самостійну область, і різні види друкованої графіки [18, с. 4].

Історія графіки як виду мистецтва налічує тисячі років. Графіка є найдавнішим з образотворчих мистецтв. Перші графічні зображення з'явилися на ранніх етапах розвитку людського суспільства, а саме в епоху неоліту та бронзи. Наскельні малюнки, такі як “Доісторичні зображення носорогів” в печері Шове (Рис. А. 1.1.), та розписи стародавніх ваз, наприклад, «Корейський горщик» періоду Неоліту (Рис. А. 1.2.) показують лінії та силуети, які є одними з найдавніших видів графічної роботи в малюнку. Ще до того, як стародавні люди почали експериментувати зі скульптурою та живописом, вони створювали перші малюнки, які поклали початок графічному мистецтву. Ці малюнки, що збереглися до наших днів, зазвичай

нанесені на скелях, стінах печер або кістяних пластинах. Вони також збереглися на предметах побуту та зброї.

Середньовіччя вимагало відмови від об'ємних і реалістичних зображень. Схвалювали тільки символічні образи. Якщо не зволікати на такі виключення, як «проторисунок», непофарбовані мініатюри з альбомів (наприклад альбому Віллара де Оннекура), (Рис. А. 1.3.), маргінальні зразки рисунку (Синоп), то самі ранні європейські рисунки в сучасному розумінні відносяться до XV століття [21, с. 70-71].

Ці малюнки не лише фіксували події та навколишній світ, а й слугували засобом комунікації для людей і тривалий час замінювали писемність. Так, первісні люди висловлювали свої думки за допомогою різноманітних зображень. Такі малюнки (криптограми) містили в собі певні поняття та історії. Поступово, з розвитком мови, такі малюнки стали виражати не тільки речення, а й окремі склади та звуки. Тривалий час малюнки не мали самостійного значення і використовувалися для прикрашання певних предметів. З появою писемності графіку почали широко використовувати для прикрашання і роз'яснення тексту в рукописних книгах, сувоях і грамотах. А створення шрифтів - саме по собі велике мистецтво. Досить поглянути, наприклад, на слов'янські стародавні рукописи (Рис. А. 1.4.), щоб зрозуміти, що цією справою займалися справжні художники. Рукописна каліграфія дуже розвинена в Китаї.

Довгий час людство не знало, як відтворювати іконопис. Альбрехт Дюрер, Франсіско Гойя, Гюстав Доре, Утамаро Кітагава, Хіросіге Андо та Хокусай Кацусіка зробили значний внесок у розвиток графічного мистецтва. Саме тому дуже важливо знати графічну культуру, засоби вираження та використання, як для збереження багатовікових традицій, так і для створення унікальних мистецьких шедеврів у світі.

Також, давайте розглянемо кожен з етапів розвитку графіки у образотворчому мистецтві більш детально:

1. Давні часи. На цьому етапі були закладені основи образотворчого мистецтва. За допомогою графічних інструментів, таких як малюнок, гравюра та рельєф, люди змогли зобразити навколишній світ у найкращий спосіб, на який вони були здатні в той час. Наприклад, настінні малюнки в печерах, яким 40 000 років, є найдавнішим свідченням візуального мистецтва.

2. Ренесанс. Інтерес до класичних ідеалів, вивчення анатомії, пропорцій перспективи, малювання з натури, копіювання старих майстрів. Поява великої кількості інструментів і матеріалів для малювання. Вугілля і крейда, посріблений стрижень. Видатні майстри: Леонардо да Вінчі (1452–1519) зі своїм перспективним начерком «Поклоніння волхвів» (Рис. А. 1.5.), Мікеланджело (1475–1564) зі своєю гравюрою до втраченої картини «Льода та лебідь» (Рис. А. 1.6.), Рафаель (1483-1520), Альбрехт Дюрер (1471–1528) зі своїми шедеврами, такі як «Руки в молитві» (Рис. А. 1.7.), «Портрет матері» (Рис. А. 1.8.), «Носоріг» (Рис. А. 1.9.), Ганс Гольбейн (1497–1543). Листи першої половини кватроченто набагато сильніше пов'язані з пізньої готикою, ніж з Відродженням (Паррі Спінеллі зі своїм твором «Геркулес спираючись на палицю» (Рис. А. 1.10.), Стефано да Верона з графічним малюнком «Три стоячі фігури» (Рис. А. 1.11.)) чудові своїм ритмічним складом. В період раннього Ренесансу (початок XV століття) малюнки були лінійними, з чіткими контурами, основна увага приділялася точності виконання деталей. Поступово (кінець XV– початок XVI століття) художники відійшли від суворих традицій – пошуки нових форм самовираження привели до більшої свободи, і багато хто з них відмовилися від ретельного промальовування деталей. Форми стали розмитими, часом заломленими, малюнки наповнилось світлом, простором і повітрям. У Мікеланджело серії штрихів передають скорочення, напруження м'язів, що проступають крізь обрис фігур. Рафаель Санті – вражаюча плавність лінійних і тональних ритмів. (Рис. А. 1.12.) [21, с. 71].

3. Бароко і романтизм. У цей період графіка стала більш емоційною та драматичною. Художники почали більше експериментувати з техніками і створювати більш складні та динамічні образи. Однією з найпопулярніших

форм мистецтва в цей період стала гравюра. Панегіричні гравюри створював видатний майстер середини XVIII ст. Григорій Левицький – батько славетного портретиста Дмитра Левицького (Рис. А. 1.13.). Творчість Левицького розквітла у Києві, де він ілюстрував книжки і створював тези. Левицький досконало володів технікою гравірування на міді, його гравюри відзначалися справжнім артистизмом, вишуканістю ліній і форм. Гравюра випереджала інші види мистецтва в правдивому відображенні навколишньої дійсності [13, с. 77-78].

4. Модернізм і сучасність. Протягом 19-20 століть графіка продовжувала розвиватися, використовуючи нові техніки та матеріали. Популярними стали ілюстрації, плакати, карикатури та абстрактна графіка. Трафаретний друк, літографія та інші техніки стали важливими інструментами для художників у вираженні своїх ідей.

Невтомним працівником на ниві графіки протягом усього життя був Іван Їжакевича (1864-1962). У дореволюційні роки він створив безліч цікавих за змістом та майстерно виконаних ілюстрацій для популярного журналу «Нива». Їжакевич опоетизував народний побут України перед тисячами читачів «Ниви» («Сватання», «Прання білизни», «На косовиці»), свіжо відтворив образ героїчного минулого («Козаки у розвідці», «Запорожець», «Гайдамаки»). Із любов'ю ілюстрував художник поеми Шевченка «Причинна», «Катерина», «Гайдамаки», драму «Назар Стодоля». Величезна спадщина Їжакевича як живописця та графіка посідає після жовтневих часи [13, с. 126-127].

1.2. Виразальні засоби зображувальної мови графіки

Мистецтво графіки займаються безліч майстрів, які створюють станкові графічні зображення, ілюстрації, ескізи, плакати, композиції в техніках оригінальної та друкованої графіки. Графіка створюється на двовимірній площині, яка є зображувальною площиною й виконує художню функцію. Уміння передавати на двовимірній площині тривимірні предмети і є основою

оригінальної графіки, якій відповідають художні засоби графічного образотворення [19, с. 2-3].

Художня графіка – це широке поняття, яке включає в себе різні техніки і способи художнього вираження. Основні види художньої графіки перераховані нижче:

1. Малюнок – це одна з найпоширеніших форм мистецької графіки. Вона використовується для створення зображень за допомогою олівців, фломастерів, туші, вугілля, пастелі та інших матеріалів. Малюнки можуть бути монохромними або кольоровими і можуть використовувати різні техніки, такі як штрихування, затінення та перехресне штрихування.

2. Гравюра – це техніка, яка використовує різні методи різання та травлення для створення зображення на металевій або дерев'яній пластині. Різновидами гравіювання є лінійне гравіювання, меценатське гравіювання, акватинта, езо і меццо-тинто [10, с. 120-123].

До речі, ось декілька цікавих видів гравюри:

- Лінійне гравіювання. Це найпростіший вид гравіювання, який використовує вирізані або рельєфні лінії на пластині для створення зображення. Лінійне гравіювання може бути дуже детальним і витонченим.
- Акватинта. Техніка, що використовує м'які тони та плавні переходи. Металеву пластину протравлюють для створення різних тональних рівнів.
- Травлення м'якими кольорами. Цей метод використовується для створення м'яких тонів та тонких переходів. М'який матеріал, такий як фарба або туш, наноситься на поверхню пластини і витравлюється.
- Гравюра на дереві (дереворіз). У цьому випадку зображення створюється шляхом вирізування у дерев'яній пластині. Це дозволяє отримати текстурні та ефектні зображення.

До появи фотографії та сучасних технологій друку гравюри були важливим засобом поширення творів мистецтва. Їх використовували як у

виробничих, так і в мистецьких цілях, і в деяких випадках створювали дуже складні та вражаючі витвори мистецтва [16, с. 605-607]

3. Літографія – друкарський процес, суть якого полягає в тому, що на поверхню спеціального каменю жирним олівцем наносять малюнок. Камінь протравлюють кислотою, тому туш, що закріплює малюнок, не пристає до неперетравлених ділянок каменю. По закінченні під друкарським пресом туш і малюнок переносять на зволожений папір.

Це метод друку, який використовує взаємодію частинок води та олії на поверхні каменю або металевій пластини. Літографія дозволяє відтворювати одне зображення у великій кількості копій. Вона була дуже популярною технікою серед художників у ХІХ – ХХ століттях [6, с. 22].

4. Серіграфія – форма друку, в якій кольори переносяться на поверхню за допомогою окремих растрів. Ця техніка особливо поширена в естампах і плакатах.

Це лише деякі з основних видів художньої графіки. Художники часто експериментують з різними техніками та поєднаннями матеріалів, щоб створити унікальні та вражаючі витвори мистецтва.

Тема мого диплому пов'язана з натюрмортом. Натюрморт у графіці - це вікно в світ краси і естетики, де ми можемо побачити найпростіші предмети, такі як фрукти, квіти або посуд, в новому світлі. Ці малюнки можуть бути виконані різними матеріалами - олівцем, тушшю, вугіллям - кожен з яких додає своїй унікальності та характеру до твору. Під чутливим око художника, навіть найпростіші предмети стають символами, що виражають глибокі ідеї та емоції. Від реалізму до абстракції, натюрморт у графіці відкриває безмежні можливості для виразності та творчості.

Натюрморт був і залишається одним із найпопулярніших жанрів класичного образотворчого мистецтва. Натюрморти дозволяють побачити, що було на столі художника сто-двісті років тому. Лише тепер ми можемо розпізнати в натюрморті красу звичайної вази чи відчутти аромат яблук, розкиданих на столі [12].

Теплотою, ліричним звучанням приваблює натюрморт С. Конончука «Дощ, дощ, дощ...», 1934 р. (Рис. А. 1.14.)

Засоби художньої виразності у С. Конончука завжди ретельно відібрані, він продумує кожну лінію, кожен штрих олівця чи пензля. Такий метод роботи ґрунтується не стільки на емоційно-образному сприйнятті природи, скільки на її вдумливому вивченні. Особливу увагу приділяв Сергій Пилипович темі рідного міста. Ці рисунки ніби створюють серію, де головними «героями» стають куточки двориків, тихих вулиць «Київ. Глибочиця», 1931 р. (Рис. А. 1.15.). Художник зумів відчутти й передати тонкий, мінливий стан природи, сповнити її людським теплом.

1.3. Елементи зображальної мови графіки

Зображальна мова графіки включає різні елементи, що використовуються для створення візуальних творів мистецтва. Основними елементами зображальної мови є:

1. Лінія - один з базових елементів графіки. Вона включає в себе прямі, криві, витончені, товсті та ламані лінії. Лінії використовуються для контуру, форми, текстури та руху.

2. Форма - це 3D об'єм, який може бути реалізований за допомогою контурів, тонів та тіней. Форми можуть бути геометричними, органічними або абстрактними.

3. Текстура це візуальні характеристики поверхні, такі як гладкість, шорсткість або волокнистість. Вона може бути представлена за допомогою ліній, тонів або крапок.

4. Колір графічного зображення може використовуватися для передачі настрою, виразу емоцій, позначення об'єму та акцентів.

5. Тон та світлота. Тони в чорно-білих картинах можуть передати відчуття кольору, не втрачаючи його власної тональності, чітко виразити контури предметів, побудувати цілісний простір зображення. При порівнянні пропорцій світла і тіні на геометричній поверхні передаються тільки їх основні

градієнти (відбиття, світло, півтінь, власна і падаюча тінь). «Ліплення» тонів можливе лише після ретельної лінійної композиції об'єктів картини [5].

6. Пропорція та співвідношення. Важливим елементом графічної мови є збереження правильних пропорцій та співвідношень між об'єктами на зображенні.

7. Композиція. Композиція це розташування елементів зображення на пласкій поверхні. Вона включає в себе розташування об'єктів, перспективних ліній, а також розмір і взаємозв'язок елементів.

Ці елементи мови графіки використовуються художниками для створення яскравих і вражаючих робіт. Вони допомагають виражати ідеї, емоції та концепції через візуальне сприйняття.

Висновки до розділу 1

У процесі аналізу різних видів графіки та їхніх засобів візуальної мовної репрезентації стало зрозуміло, що кожен вид графіки має свої унікальні характеристики та призначення. Графічна репрезентація є ефективним засобом передачі інформації, що сприймається візуально, і набуває особливого значення в сучасному інформаційному суспільстві.

Графіки можна класифікувати за типом, наприклад, лінійні, кругові або гістограми, або за призначенням, наприклад, інформаційні, аналітичні та порівняльні графіки. Кожен тип має свої особливості та засоби представлення для ефективного відображення інформації.

Засоби представлення в графічних мовах включають використання кольору, форми, тексту, масштабу, різних геометричних фігур і символів. Ці інструменти допомагають виділити важливі аспекти даних і зробити графіки більш доступними та зрозумілими для аудиторії.

Таким чином, аналіз типів графіки та засобів її представлення візуальною мовою може допомогти зрозуміти, як найкраще візуалізувати дані для максимальної ясності і зрозумілості для отримувача інформації. Використання

відповідних типів графіки та засобів репрезентації може значно підвищити ефективність сприйняття та розуміння поданої інформації.

Щодо натюрморту, він відображає не лише майстерність художника у передачі деталей і тонких тонів, а й його вміння створювати враження простору, світла та атмосфери. Цей жанр дозволяє художникам експериментувати з композицією, фактурою та технікою для створення різноманітних образів, які вразять глядача. Подальший аналіз графічних натюрмортів дозволяє виявити їх роль у відображенні соціокультурного контексту, а також вплив на розвиток мистецтва в цілому.

РОЗДІЛ 2. РОБОТА НАД ВИКОНАННЯМ ОРИГІНАЛІВ ДО ДИПЛОМУ

2.1. Вибір графічних матеріалів

Як майбутній вчитель, зацікавилася цим видом мистецтва. Мене особливо вразили різні лінії, здатні передати не тільки контури, а й суть зображення. Гладкі або кутові, м'які і тверді, переривчасті або безперервні, товсті і тонкі, сухі і жирні мультяшні символи використовуються для відображення реальності, іншими словами, для відтворення контурів і текстур об'єктів і людських персонажів.

Використання багатьох графічних матеріалів розпочалося з давніх часів, і людство нагромадило багатий досвід їх використання. Але специфіка мистецької освіти була і назавжди залишиться такою, що вимагатиме освоєння практичних умінь та навичок кожною особою з урахуванням її здібностей та індивідуальних якостей. Тому оволодіння тим чи іншим графічним матеріалом не може бути регламентовано остаточними та раз і назавжди затвердженими законами чи правилами. Початківець вимушений через особистий досвід власноручно засвоїти все багатство технічних прийомів, притаманних тому чи іншому матеріалу. Непростий шлях індивідуального вивчення матеріалів та техніки академічного рисунка може скоротити уважне, ввічливе ставлення до здобутків майстрів минулого з постійною експериментальною практикою на основі конкретних теоретичних знань.

Знання властивостей графічних матеріалів методів та правила їх застосування вироблялися протягом багатьох поколінь, нагромаджений великий досвід, але засвоїти матеріали і техніку рисунка можливо тільки через постійні вправи, через експерименти [3, с. 19.]

Під час підготовки до виконання своєї кваліфікаційної роботи, я стояла перед важливим вибором матеріалів, які найкраще підходять для реалізації моєї ідеї.

Провівши ретельний аналіз, я зупинилася на трьох основних графічних матеріалах: графітний олівець, вугілля та чорна туш. Кожен із цих матеріалів має свої унікальні властивості та переваги, які роблять їх незамінними для різних етапів та технік малювання.

Графітний олівець є одним із найпоширеніших і універсальних інструментів для малювання. Графіт, з якого виготовляють ці олівці, є найчистішим різновидом вуглецю, що робить його надзвичайно стійким і довговічним. Основними перевагами графітного олівця є тонова варіативність, зручність у використанні та контроль над малюнком. Графітні олівці можуть створювати різні відтінки сірого, від дуже світлих до насичених темних тонів, що дозволяє художнику деталізувати і тонко проробляти малюнок. Вони легко точаться і не потребують спеціальних умов зберігання, що робить їх ідеальними для дрібних деталей, контурів та попередніх ескізів. Графіт дозволяє точно контролювати натискання і лінії, що є важливим для точних і деталізованих робіт [16, с. 23].

Вугілля є одним із найстаріших художніх матеріалів, його використання відоме ще з давнини. Воно особливо цінне для створення експресивних і динамічних малюнків. Вугілля має великий тоновий діапазон, що дозволяє створювати як легкі, так і дуже насичені темні відтінки. Це надає можливість працювати з широким спектром тонів і створювати глибокі та виразні малюнки. Вугілля легко стирається і коригується, що робить його зручним для попередніх ескізів і великих композицій. Воно ідеально підходить для швидких начерків і роботи з великими площинами. Вугілля можна використовувати на різних поверхнях, таких як папір, картон, полотно та інші матеріали, що дає змогу експериментувати з різними текстурами та ефектами [3, с. 21].

Чорна туш є важливим інструментом для створення чітких і насичених малюнків. Вона виготовляється з сажі і має кілька форм: рідка, концентрована і суха у вигляді паличок або плиток. Високоякісна чорна туш

має глибокий чорний колір, що дозволяє досягти чітких контрастів у малюнку. Вона ідеально підходить для створення контурів, тіней і глибоких деталей. Туш легко наноситься з пера або рейсфедера, що забезпечує точність і чіткість ліній, особливо важливих для каліграфії та графічного дизайну. Крім того, чорна туш має високу стійкість до світла і не втрачає свого кольору з часом, що робить роботи довговічними і стійкими до зношування [3, с. 26-27].

Вибравши ці три матеріали, я змогла створити збалансований підхід до своєї кваліфікаційної роботи: графітний олівець надавав мені можливість деталізувати і штрихувати лініями, які потім я смягчила розтушкою, додавши наостанок точностей контрастними штрихами; вугілля дозволяє експериментувати з тонованими переходами і великими формами; а чорна туш забезпечувала чіткість і насиченість зображення. Завдяки цим матеріалам, я змогла реалізувати свою художню ідею на найвищому рівні.

2.2. Вибір техніки виконання оригіналів

У графіці активну роль відіграє фактура використовуваних матеріалів, оригінальність графічних прийомів і методів. Особливе місце в графіці займають необразотворчі елементи, такі як суто декоративні візерунки, орнаменти і тексти, які є системами графічних символів. Графіка має широке розмаїття функцій, видів, жанрів і художніх засобів, що створює безмежні можливості для зображення світу, його метафоричного тлумачення та вираження почуттів і думок художника. Способи взаємодії глядача з графічними роботами також різноманітні: від потужного впливу плакатів до малюнків, ілюстрацій і складних графічних робіт. Ці якості широко використовують сучасні художники [11].

Для своєї першої роботи я обрала графітний олівець і класичний академічний стиль малюнка. Академічний рисунок — це класичний підхід до навчання образотворчого мистецтва із застосуванням традиційних

методів і прийомів зображення об'ємного простору на площині. Він включає поняття об'ємної форми, використання лінійно-конструктивного рисунка та світлотіньового моделювання, залежно від поставленого завдання. Робота над академічним рисунком ведеться поетапно, з чітким виявленням конструктивної будови форми, об'єму, тональних співвідношень і, що найголовніше, з правильним завершенням, яке передбачає вміння передати загальну цілісність сприйняття образу [15, с. 98-99].

Для другої роботи я вибрала вугілля і техніку «В один дотик» Миколи Івановича Фешина. Вугілля є ідеальним інструментом для початківців, оскільки дозволяє художнику налаштовувати малюнок кілька разів і працювати з різноманітними суб'єктами та об'єктами без особливої уваги до деталей. Вугілля легко поєднує контури, лінії та плями, створюючи складні тональні варіації. Змінюючи положення, розмір і нахил вугільної палички, можна створювати різноманітні стилі. Малюнки вугіллям створюються шляхом накладання або змішування різних ліній. Накопичення слідів стертих або «примарних» ліній може створити цікаві тональні ефекти, які додають додаткової емоції та глибини зображенню. Для більшої виразності вони повинні витримувати чіткі й насичені обриси предметів [2].

Для третьої роботи я вибрала туш і перо, використовуючи академічний стиль малюнка зі штрихами в різних напрямках, щоб підкреслити матеріальність предметів у натюрморті. Це включає такі матеріали, як скло, кераміка, метал, дерево та тканина. Чорна туш ідеально підходить для створення чітких і насичених ліній, що дозволяє досягти високої деталізації та контрасту в малюнку. Штрихи в різних напрямках допомагають підкреслити текстуру та об'єм кожного предмета, надаючи малюнку реалістичності та глибини.

Таким чином, вибравши ці три матеріали та відповідні техніки, я змогла створити збалансований підхід до своєї кваліфікаційної роботи. Графітний олівець дозволив мені деталізувати й точно передати форму, вугілля дало

можливість експериментувати з тональними переходами та виразністю, а туш забезпечила чіткість і насиченість зображення. Завдяки цим матеріалам та даному натюрморту я змогла точно передати ідею моєї теми про виразні можливості графічних матеріалів.

2.3. Виконання графічних аркушів у матеріалі

Щодо вибору інструмента, методом створення ескізів, для першої роботи, я виявила що ідеальним графічним олівцем для мого акварельного, фактурного паперу виявився «Marco» 4B (Рис. Б. 2.1.).

З допомогою мого керівника та членів комісії, ми дійшли висновку, що краще буде, додати розтушку до даної картини, щоб показати інші виразні можливості графіту (Рис. Б. 2.2.).

Додавши більше контрасту в малюнок, за допомогою олівця «Marco» 10B, я внесла більше чіткості та виразності до малюнка, підкресливши тіні (Рис. Б. 2.3.).

Щодо вибору техніки для свого другого натюрморту, за порадою керівника, ми змогли дійти до спільного рішення та обрати техніку «В один дотик» Миколи Івановича Фешина.

Микола Іванович Фешин — видатний художник, який здобув світове визнання завдяки своїм унікальним технікам малювання і викладацькій діяльності. М.І.Фешін використовував техніку «В один дотик» для створення експресивних, емоційно насичених робіт. Його малюнки часто характеризуються рішучими, впевненими штрихами, які передають сутність зображуваного об'єкта мінімальними засобами.

Папір був зернистим, акварельним. При виконання даної техніки, через особливості фактури паперу було створено ефект незвичайного візерунка, який додав декоративності для виразності вугільних паличок (Рис. Б. 2.4.).

Для натюрморту чорною тушшю та пером, я вибрала класичний академічний стиль, який розкриває усі особливості матеріала туші. Туш

ідеально підходить для створення чітких і насичених ліній, вона більш деталізує та робить натюрморт контрастним. Штрихи були зроблені в різних напрямках, так званою «сіткою», для підкреслення текстури та об'єму кожного об'єкта (Рис. Б. 2.5., 2.6.).

Щодо додаткового матеріалу, я зробила серію графічних натюрмортів «Чаювання», який ми поставили самостійно з керівником. Задля композиційно вірного зображення, в натюрморті ми використали: самовар, як предмет з металу; чашку та блюдце, зроблених з кераміки; хлібні бублики; дерев'яну ложку та керамічний горщик. Були використані дві драпіровки, темного та світлого тонів.

Для першого натюрморта я взяла цупкий крафтовий папір та вугільну пресовану сепію. Також, для більш світлого тону та для бліків я використала білу пастель, яка прекрасно підійшла до вугілля (Рис. Б. 2.7.). Закріпивши малюнок стійким лаком для волосся, я помітила що пастель трохи потемніла, тому я вирішила ще раз намітити бліки (Рис. Б. 2.8.). Трохи інакший натюрморт я зробила з такими ж самими матеріалами тільки не сепією а пресованим чорним вугіллям, також з додаванням білої постелі бліків та світлих тонів (Рис. Б. 2.9.).

Для другого натюрморта із серії «Чаювання» я вибрала фотокартон та той же самий академічний стиль тушшю та пером, використовуючи штрих різної довжини та в різних напрямках, створюючи ту саму «сіточку» (Рис. Б. 2.10.).

Порадившись із керівником, ми вирішили удосконалити цю техніку, та додати води, щоб внести темніший тон для деяких елементів натюрмарту: поєднуючи воду та трохи туші, ми створили так звану заливку, легким сірим тоном, штрихи туші при цьому не розминулись, створюючи додатковий ефект (Рис. Б. 2.11.).

Для останньої картини із серії «Чаювання», мій керівник, Труфкін Анатолій Дем'янович показав свою графічну техніку з використанням туші,

органічного скла та губки. Фотокартон ідеально підходить для туші, тому мій вибір знов зупинився саме на ньому. Занурюючи органічне скло в туш, я прикладала до фотокартона та акуратно залишала на потрібних мені місцях узорчаті плями, які з'являються через структуру органічного скла. Прикладаючи його ребром та вирізаючи потрібні шматочки, я добивалась чітких ліній різної довжини та структури, поєднуючи їх з плямами в декоративному образі даного натюрморту. Губка допомогла зробити тон паперу місцями темнішим, теж доповнюючи картину своєю цікавою фактурою (Рис. Б. 2.12.)

Висновки до розділу 2

Аналіз виразних можливостей графічних матеріалів у натюрморті показав важливість фактури, оригінальності прийомів і методів для створення унікальних художніх образів. Не образотворчі елементи, такі як декоративні візерунки, орнаменти і тексти, розширюють межі графічних технік, дозволяючи художникам передавати складні метафори, почуття і думки. Широке розмаїття функцій, видів, жанрів і художніх засобів графіки відкриває безмежні можливості для творчості та інтерпретації реальності.

Під час підготовки до виконання своєї кваліфікаційної роботи я вибрала три основні матеріали: графітний олівець, вугілля та чорну туш. Графітний олівець забезпечує точність і деталізацію в академічному стилі малюнка, що дозволило чітко передати конструктивну будову форми і тональні співвідношення. Вугілля, завдяки своїй здатності створювати складні тональні варіації і цікаві тональні ефекти, стало ідеальним інструментом для техніки «В один дотик». Чорна туш, зі своїми великими деталізацією та контрастом, підкреслила матеріальність предметів у натюрморті, дозволяючи передати текстуру і об'єм кожного елемента.

Збалансоване використання цих матеріалів і технік дало змогу реалізувати художню ідею на найвищому рівні, підкреслюючи виразні можливості графічних матеріалів у натюрморті.

ВИСНОВКИ

Натюрморт, як жанр образотворчого мистецтва, демонструє майстерність художника у передачі деталей, тонів, простору, світла та атмосфери. Він дозволяє експериментувати з композицією, фактурою та технікою, створюючи вражаючі образи. Аналіз графічних натюрмортів показує їхню роль у відображенні соціокультурного контексту та вплив на розвиток мистецтва. Дослідження виразових можливостей графічних матеріалів у натюрморті підкреслює важливість фактури, оригінальних прийомів і методів для створення унікальних художніх образів. Декоративні візерунки, орнаменти і тексти розширюють межі графічних технік, дозволяючи передавати складні метафори, почуття і думки. Різноманітність функцій, видів, жанрів та художніх засобів у графіці відкриває безмежні можливості для творчості та інтерпретації реальності.

При підготовці кваліфікаційної роботи я вибрала три основні матеріали: графітний олівець, вугілля та чорну туш. Кожен з них мав свої унікальні виразні можливості. Графітний олівець забезпечує точність і деталізацію, що дозволило передати конструктивну будову форми та тональні співвідношення у академічному стилі малюнка. Вугілля, завдяки своїй здатності створювати складні тональні варіації і цікаві тональні ефекти, стало ідеальним інструментом для техніки «В один дотик» Миколи Фешина. Чорна туш, зі своїми великими деталізацією та контрастом, підкреслила матеріальність предметів у натюрморті, дозволяючи передати текстуру і об'єм кожного елемента.

Збалансоване використання цих матеріалів та технік дозволило реалізувати художню ідею на найвищому рівні, підкресливши виразні можливості графічних матеріалів у натюрморті. Таким чином, аналіз типів графіки та засобів її представлення візуальною мовою допоміг зрозуміти, як найкраще візуалізувати дані для максимальної ясності та зрозумілості для

отримувача інформації, а також підкреслив важливість графічних технік у створенні мистецьких робіт, які глибоко вражають глядача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є.А. Художні техніки у школі. Київ: ІЗМН, 1997. 312 с.
2. АртАкадемія: Курси академічного малюнка: вугілля – матеріал академічного малюнка. URL: <http://www.artacademia.kiev.ua/kursy-risovaniya/kursu-akademicheskogo-risunka-karandashom-v-art-studii/ugoly-kak-material-akademicheskogo-risunk/> (дата звернення 12.04.2024)
3. Берлач О.П. Графічні техніки в образотворчому мистецтві. Волинська обласна друкарня. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 103 с.
4. ВікіАрт: Енциклопедія Візуальних Мистецтв: Рафаель Санті. URL: https://www.wikiart.org/uk/rafael-santi/all-works#!#filterName:Media_chalk,resultType:masonry (дата звернення 11.04.2024)
5. Всеосвіта: Графіка. Світлотінь. Натюрморт. URL: <https://vseosvita.ua/library/urok-grafika-svitlotin-naturmort-278897.html> (дата звернення 11.04.2024)
6. Дергачова Т.Г. *Словник мистецьких термінів*. Краматорськ, 2020. С.23
7. Касіян В.І. Мистецтво графіки. Київ: Держвидав, 1960. 122 с.
8. Колесник Н.Є., Піддубна О.М. Художньо-педагогічна підготовка майбутніх учителів початкової школи засобами образотворчого мистецтва: Монографія. Житомир: Полісся, 2017. 246 с.
9. Мистецький калейдоскоп: Блог відділу мистецтв ПОУНБ Ім. І.П. Котляревського. 2017. URL: http://www.m-kaleidoscop.ltava.org/2017/11/blog-post_21.html (дата звернення 11.04.2024)
10. Лагутенко О. Українська графіка першої третини ХХ століття / О. Лагутенко, Київ: Грані-Т. 2007. 168 с.
11. Мовчан В.С. Естетика. Навчальний посібник. Образотворчі мистецтва. Київ: Знання, 2011. 530 с.

12. На урок: Майстер-клас «Сучасні графічні техніки». URL: <https://naurok.com.ua/mayster-klas-suchasni-grafichni-tehniki-275328.html> (дата звернення 12.04.2024)
13. На урок: Натюрморт в художній школі. Види натюрморту. Правила складання натюрморту. URL: <https://naurok.com.ua/urok-natyurmort-u-riznih-vidah-mistectva-273693.html> (дата звернення 11.04.2024)
14. Нельговський Ю.П. Українське мистецтво. Київ: Вежа, 1976. 176 с.
15. Пахалюк А.П. Основи матеріалознавства і конструктивні матеріали: посібник / за ред. : А. П. Пахалюк, О. А. Пахалюк. Львів: Світ, 2005. 172 с.
16. Поліщук А.А. *Графіка як основа візуальної грамотності та розвитку творчості студентів образотворчих спеціальностей.* / А.А. Поліщук / Сучасні стратегії університетської освіти, якісний вимір, матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28–29 берез. 2012 р.). Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. С. 736.
17. Прохорова Н.А. *Академічний рисунок як фундамент творчої грамотності для формування творчої особистості.* УДК 7.038.5(045), 2017. С.102
18. Рибін С.В. Матеріали і техніки рисунка. Вісник ХАДіМ: Харків. 2011. 103 с.
19. Степовик Д.В. Леонтій Тарасевич і українське мистецтво бароко / Д.В. Степовик. Київ: Наукова думка, 1986. 235 с.
20. Степовик Д.В. Українська графіка XVI–XVIII століть. Еволюція образної системи. Київ: Наукова думка, 1982. 330 с.
21. Таишева М.М. Методичне забезпечення лекційного курсу з дисципліни. *Основи проектної графіки.* Чернігівський Промислово-економічний коледж Київського Національного Університету Технологій та Дизайну. Чернігів, 2020. С. 52
22. Українська графіка XI - початку XX ст. альбом / автор-упорядник А. О. В'юник / ред. Ю. О. Іванченко. Київ: Мистецтво, 1994. 326 с.

23. Фурманюк С.М., Лишенко А.М. *Особливості графічного зображення пластичної форми та її художньо-образна характеристика*. Житомирський Державний Університет імені Івана Франка. Житомир, 2019. С. 4
24. Хмельовський О., Костукевич С. *Графіка й основи графічного мистецтва*. Луцький державний технічний університет. Луцьк: Луцький держ. технічний ун-т, 2003. 231 с.
25. Чирва О.Ч., Оленіна О.Ю. *Конспект лекцій: Історія та теорія графічного мистецтва*. Харківський Національний Університет Міського Господарства імені Бекетова О.М. Харків, 2021. С. 128

ДОДАТКИ

Додатки А

Рис. 1.1. Доісторичне зображення носорогів в печері Шове, Франція, датоване приблизно 35 000 р. до н.е.

Рис. 1.2. Корейський горщик періоду Неоліту, знайдений у Пусані, 3500 років до нашої ери.

Рис. 1.3. Віллар де Оннекур. «Альбом оригінальних рисунків» 1195 – 1266 рр.

Рис. 1.4. «Баська стела» (XI ст.), згадка про хорватську націю (Hrvatski).

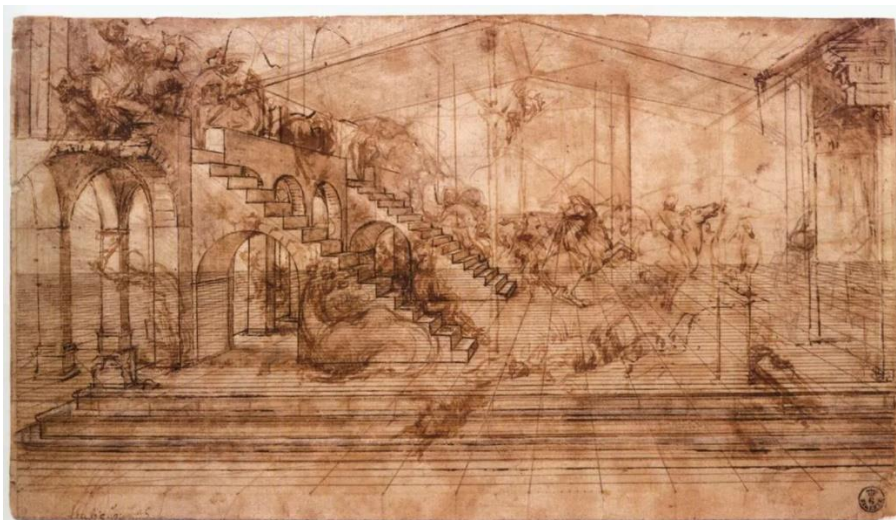

Рис. 1.5. Леонардо да Вінчі. Перспективний малюнок «Поклоніння волхвів», 1481 р.

Рис. 1.6. Мікеланджело Буонаротті. Гравюра зі знищеної картини «Льода та лебідь», 1530-ті рр.

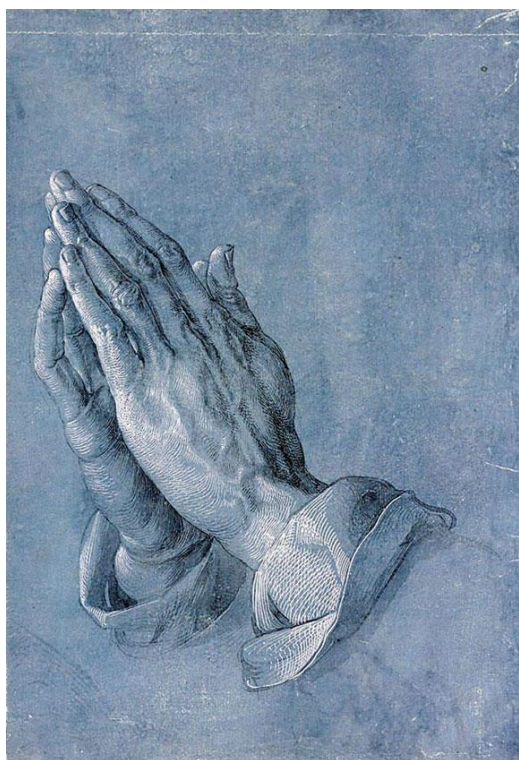

Рис. 1.7. Альбрехт Дюрер. «Руки в молитві». 1500-ті і 1508 рр.

Рис. 1.8. Альбрехт Дюрер. «Портрет матері». 1514 р., 1490 р.

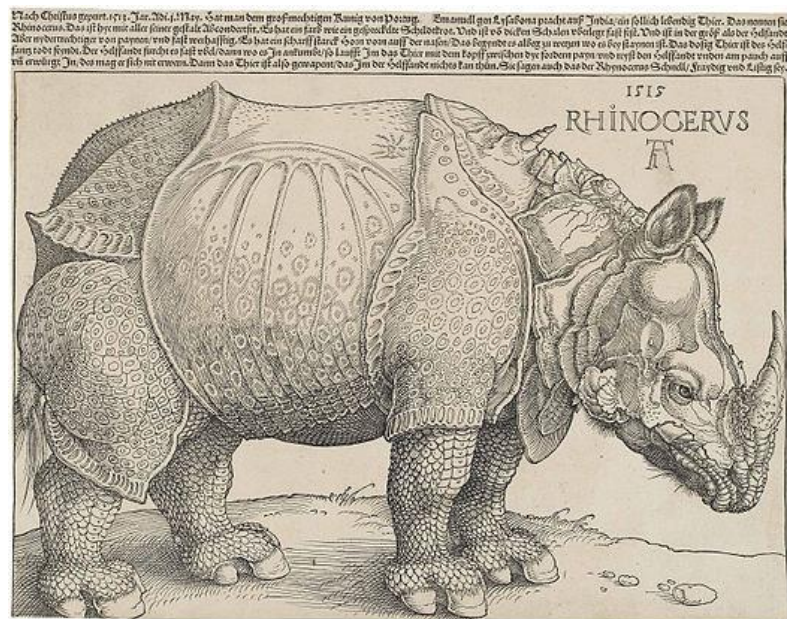

Рис. 1.9. Альбрехт Дюрер. «Носоріг». 1510 – 1515 рр.

Рис. 1.10. Паррі Спінеллі. «Геркулес
спираючись на палицю». 1440 р.

Рис. 1.11. Стефано да Верона «Три стоячі
фігури (лицьова сторона)». 1435-1438 рр.

Рис. 1.12. Рафаель Санті. Етюд для «Різни невинних», приблизно 1509-1510рр.

Рис. 1.13. Г. Левицький. «Апостол Петро». Гравюра 1737 р.

дощ, дощ...», 1934 р.

Рис. 1.14. С. Конончук. Натюрморт «Дощ,

Глибочиця», 1931 р.

Рис. 1.15. С. Конончук. «Київ.

Додатки Б

Рис. 2.1. Початковий етап графічного малюнка.

Рис. 2.2. Другий етап виконання, за допомогою розтушки.

Рис. 2.3. Завершальний етап виконання натюрморту.

Рис. 2.4. Натюрморт в техніці Миколи Фешина «В один дотик».

Рис. 2.5., 2.6. Натюрморт чорною тушшю та пером в академічному стилі.

Рис. 2.7. Натюрморт «Чаювання», на крафтовому папері, матеріалами: сепія, пастель.

Рис. 2.8. Завершальний етап натюрморту «Чаювання».

Рис. 2.9. Натюрморт «Чаювання» матеріалами чорне пресоване вугілля.

Рис. 2.10. Натюрморт «Чаювання»
на фотокартоні, матеріалами: чорна туш, вода, перо.

Рис. 2.11. Завершальний етап натюрморту «Чаювання» матеріалами: туш,
вода, перо.

Рис. 2.12. Натюрморт «Чайовання» матеріалами: туш, органічне скло, губка.

